

Vragen in het kader van het Webinar PFAS op 9 juli 2020

In dit document zijn de vragen beantwoord die voorafgaand, tijdens en na het Webinar op 9 juli over het geactualiseerde tijdelijk handelingskader zijn binnengekomen. De antwoorden bij de vragen die al tijdens het Webinar beantwoord zijn, zijn in het eerder verstuurd verslag opgenomen. Mochten antwoorden tot vervolgvragen leiden dan kan hiervoor de helpdesk van BodemPlus benaderd worden: www.bodemplus.nl/thk.

Onderzoek

Vraag: Hoe wordt omgegaan met representativiteit van de analyses. Het WEPAL-onderzoek geeft een spreiding aan – 50 tot +40 % terwijl de waarnemingen vooral gedaan zijn boven de genoemde waarde in het THK. Hoe gaat dit opgepakt worden in de handhaving als er controlemonsters worden genomen?

Antwoord: Het ringonderzoek toonde aan dat PFAS in concentraties ter hoogte van de tijdelijke achtergrondwaarden met voldoende nauwkeurigheid bepaald konden worden. Sinds die tijd zijn de achtergrondwaarden nogmaals verhoogd en zijn procedures bij de labs verbeterd. De bepaling van PFAS in bodem en sediment en de toetsing aan normen zal daarom niet anders zijn dan voor andere stoffen.

Vraag: Is er inzicht verkregen in de verspreidingsroute van PFAS in de bodem. PFAS wordt nu ook gemeten op plaatsen waar het niet verwacht wordt zoals onder vloeren die er al liggen voor 1920 of in buitengebieden.

Antwoord: De onderzoeken die onlangs zijn afgerond waren niet gericht op het in beeld brengen van verspreidingsroutes van PFAS. Wel is uit het achtergrondwaardenonderzoek gebleken dat concentraties PFAS in bebouwd gebied hoger zijn dan in landbouw- en natuurgebieden. Onderzoeken naar zogenaamde hotspots en onderzoek naar bronnen van PFAS in consumentenproducten en andere toepassingen lopen nog en worden later dit jaar opgeleverd.

Vraag: Naar mijn idee is de huidige achtergrondwaarde een momentopname en deze kan veranderen als er nog verspreiding optreedt. Graag daarom aandacht hoe verspreid PFAS nu en in de toekomst.

Antwoord: Achtergrondwaarden kunnen veranderen wanneer er nog significante actieve bronnen zijn. Daarnaast kan het gedrag van stoffen in de bodem (afbraak en transport) er ook voor zorgen dat concentraties in de loop der tijd veranderen. De verwachting is dat concentraties van PFOS en PFOA niet aan sterke verandering onderhevig zullen zijn.

Vraag: Op dit moment wordt de normering van PFAS gekoppeld aan achtergrondwaarde. Waarom is er gekozen voor zo'n strikte achtergrondwaarde in vergelijking tot andere stoffen waarvan vastgesteld zijn dat deze carcinogeen zijn (PFAS is mogelijk carcinogeen).

Antwoord: Voor de genormeerde stoffen die zijn opgenomen in de regeling Bodemkwaliteit is op dezelfde wijze een achtergrondwaarde bepaald als nu voor PFAS. De toxicologie van een stof is niet van invloed op de wijze waarop de achtergrondwaarde bepaald wordt.

Vraag: Overzicht monsters RIVM. Noordelijke provincies AW < 1 µg/kgds. Wat is met gegevens ingestuurd door eenieder gebeurd?

Antwoord: De nieuwe achtergrondwaarden zijn gebaseerd op nieuwe monsters door het RIVM verzameld over heel Nederland, ook uit de Noordelijke provincies.

Vraag: Mijn vraag gaat over de INEV's voor grondwater. Moet het freatisch grondwater binnen een grondwaterbeschermingsgebied worden getoetst aan "Grondwater inclusief grondwater". Uit de brief van RIVM kan ik opmaken dat dit enkel is voor freatisch grondwater wat ook wordt geconsumeerd. Graag even een toelichting over het toepassen van deze toetsing.

Antwoord: Dat is een besluit voor gemeenten, provincies en het Rijk. Het is aan de bevoegde gezagen en het Rijk om verder te verkennen hoe de beoordeling van de actuele en locatie specifieke risico's voor grondwater op basis van de voorgestelde INEV's plaats kan vinden. Aan de grondwaterkwaliteit in grondwaterbeschermingsgebieden kunnen nu al specifieke eisen worden gesteld door provincies.

Vraag: Kan op basis van het achtergrondwaarde-onderzoek het analysepakket PFAS verkleind worden? Naar bijvoorbeeld alleen PFOS + PFOA wanneer het gaat om de diffuse verontreiniging?

Antwoord: Hierover wordt bij het definitieve handelingskader en de inbouw in de Regeling bodemkwaliteit een keuze gemaakt.

Vraag: Ter uitsluiting van beïnvloeding van de AW heeft RIVM een cirkel aangehouden waarbinnen de meetwaarden (voor PFOA) niet representatief geacht worden.

Naar aanleiding van de meest voorkomende wind(kracht)richting (zuidwestelijk) zou eerder een verspreiding in de vorm van een pluim in noordwestelijke richting te verwachten zijn. In deze verspreidingslijn zijn ook nog relatief hogere waarden in beeld.

Vraag is of de bepaling van AW anders (ic. lager) zou zijn wanneer deze beoordelingswijze meegenomen wordt en daarmee meer in lijn met de lagere waarden in rest van het land?"

Antwoord: Als onderdeel van de gegevensanalyse voor het bepalen van tijdelijke achtergrondwaarden (eind 2019) is bekeken of er een relatie met de windhoek en -kracht gelegd kon worden. Dat bleek niet mogelijk. Daarom is voor de simpelere benadering van een vaste straal rond Chemours gekozen. Die benadering is nu ook weer gevolgd. De reden hiervoor is dat het aantal datapunten waarop de definitieve achtergrondwaarden gebaseerd worden aanzienlijk veel kleiner is, waardoor het leggen van een relatie met windhoek en -kracht nog minder goed mogelijk is.

Vraag: Uit meerdere onderzoeken van baggerspecie in ons gebied is gebleken dat er verhoogde gehalten aan diverse PFAS voorkomen ruim boven de waarde industrie zonder dat er een puntbron bekend is. Ook het expertisecentrum pfas maakt al melding dat vaker hogere gehalten in bagger worden aangetroffen. Wordt hier nog aanvullend onderzoek naar gedaan?

Antwoord: Of en zo ja in welke mate er op dit moment sprake is van aandachtslocaties met hogere PFAS waarden wordt momenteel nog onderzocht. De eerste resultaten van de inventarisatie door (lokale)overheden worden in december verwacht. Daarnaast wordt in het nog lopende onderzoek van RIVM/Deltares data over de PFAS-gehalten in bagger verzameld.

Vraag: Bij PFAS is vooral sprake van atmosferische depositie. De achtergrondwaarden die zijn vastgesteld zijn afgeleid van onderzoek op de bovenste meter grond. Kun je deze waarden nu zondermeer hanteren voor diepere (schonere) grondlagen? Met andere woorden: is het wenselijk dat bovengrond wordt toegepast/vermengt met diepere grondlagen. Dan voldoe je toch niet meer aan stand still principe? Of wordt stand still principe alleen horizontaal toegepast?

Antwoord: Het stand still principe wordt op gebiedsniveau toegepast. De wijze waarop de achtergrondwaarden nu zijn afgeleid is hetzelfde als voor andere stoffen. De AW 2000-systematiek is de methode die ongeveer 15 jaar geleden werd gebruikt om voor veel andere stoffen achtergrondwaarden vast te stellen. We zijn begonnen met dezelfde lijst van locaties, dus locaties die niet beïnvloed zijn. We hebben ook dezelfde indeling naar bodemtype en bodemgebruik gebruikt. Op details zijn kleine aanpassingen gedaan, vooral uit praktisch oogpunt. Die staan in het rapport. De conclusie is dat deze achtergrondwaarden voor PFAS sterk vergelijkbaar zijn met achtergrondwaarden zoals we die al hebben voor andere stoffen. Tenzij het zo zou zijn dat er iets gek aan de hand is specifiek voor PFAS. Dat zou op zich niet verbazen, want PFAS is een wat ongreepbare stof voor wat betreft gedrag en herkomst.

Daarmee heeft het tweede deel van de vraag te maken. Het gaat om door de mens gemaakte stoffen, zogenaamde antropogene stoffen. Die komen meestal van boven in de bodem terecht. Je ziet dan een concentratiegradiënt van hoge concentratie naar lage concentratie bij toenemende diepte. De achtergrondwaarde wordt bepaald op basis van de concentraties in de toplaag van de bodem. Dan weet je dus dat je aan de bovenkant van de bandbreedte uitkomt qua verdeling van concentraties. Als je dieper graaft, kom je lagere concentraties tegen. Voordat het RIVM een definitief advies voor de achtergrondwaarde gaf, heeft het dat goed bekeken. Ze zijn teruggegaan naar de data van het AW 2000-project. Hoe zat het toen met de verdeling tussen ondiep en wat dieper? Bij stoffen zoals PAK's en dioxine, bestrijdingsmiddelen zoals lindaan en DDT (deze bestrijdingsmiddelen die al langer uitgefaseerd zijn dan PFAS werden helaas ook nog aangetroffen in de bodem) en metalen was in de toplaag van 0 tot 10 cm altijd sprake van ten minste een factor 2 verschil ten opzichte van wat dieper (50 -100 cm) wordt aangetroffen. In een aantal gevallen is het verschil groter dan voor PFAS. Ook in die zin is wat voor PFAS is gedaan, niet veel anders dan voor die andere stoffen. De achtergrondwaarde is dus prima vergelijkbaar met die voor andere stoffen.

Risico's

Vraag: Wat zijn de gevolgen EFSA-advies voor risicogrenzen humaan voor de bodemfunctie Wonen met moestuin?

Antwoord: De risicogrenzen voor bodem van het RIVM (Wintersen en Otte 2019) zijn afgeleid van de Gezondheidskundige Richtwaarden (GRW) voor PFOA en PFOS uit 2016 resp. 2018 (Zeilmaker et al.). Deze GRW voor PFOS en PFOA zijn:

- PFOS: 6,25 ng/kg/dag, omgerekend 43,75 ng/kg lichaamsgewicht/week;
- PFOA: 12,5 ng/kg/dag, omgerekend 87,5 ng/kg lichaamsgewicht/week.

De risicogrenzen humaan voor de bodemfunctie Wonen met moestuin in bovengenoemd memo zijn voor PFOS: 92 µg/kgds en voor PFOA: 86 µg/kgds

De toepassingsnormen in het geactualiseerd THK van juli 2020 voor de bodemfunctie Wonen/Industrie (PFAS: 3 mg/kgds en PFOA: 7 mg/kgds) en zeker de geactualiseerde achtergrondwaarden (PFAS: 1,4 mg/kgds en PFOA: 1,9 mg/kgds) liggen ruim onder de risicogrenzen humaan voor de bodemfunctie Wonen met moestuin. Daarmee wordt in het THK terecht gesteld dat uitgaande van deze risicogrenzen, toepassingen van grond en bagger tot het niveau van de geactualiseerde tijdelijke achtergrondwaarden en tevens tot het niveau van de bodemfunctieklasse Wonen/Industrie geen gezondheidsrisico's veroorzaken.

EFSA heeft onlangs haar GRW uit 2018 voor de tolerable weekly intake (TWI) van de individuele stoffen PFOS en PFOA bijgesteld naar een groeps-TWI voor de groep PFOA, PFNA, PFHxS and PFOS (publicatie voor commentaar tot 20 april 2020). Dit op basis van nieuwe kennis over andere PFAS dan PFOS en PFOA en de combinatietoxiciteit-benadering. De voorgestelde EFSA-TWI is 8 ng/kg lichaamsgewicht/week voor deze groep van 4 stoffen.

Vraag: Overweegt het RIVM om op basis van deze voorgestelde GRW van de EFSA de risicogrenzen humaan voor de bodemfunctie Wonen met moestuin aan te passen?

Antwoord: Zodra de nieuwe innamegrenswaarden door EFSA in definitieve vorm zijn gepubliceerd zullen de humane risicogrenzen voor alle functies opnieuw berekend worden. Daarna zal IenW een evaluatie uitvoeren van de evt. consequenties van de bijgestelde risicogrenzen voor eerder vastgestelde normen voor hergebruik en de INEV's.

Vraag: Komen toepassingen van grond en bagger tot het niveau van de bodemfunctieklasse Wonen/Industrie of zelfs tot het niveau van de geactualiseerde tijdelijke achtergrondwaarden in de 'gevaarzone' w.b. gezondheidsrisico's als zou worden uitgegaan van deze nieuwe GRW van de EFSA voor het afleiden van de risicogrenzen humaan voor de bodemfunctie Wonen met moestuin?"

Antwoord: Wanneer, zoals voorgesteld door EFSA, uitgegaan wordt van combinatietoxiciteit voor PFOS en PFOA, dan kunnen de risicogrenzen voor 'Wonen met moestuin' in ordegruotte in de buurt van de huidige hergebruiksnormen voor de functies Wonen en Industrie uitkomen.

Vraag: De verruiming van normen is o.a. gebaseerd op risico's in bodem. Hoe hangen deze echter samen met KRW normen? Gaat dat elkaar niet bijten? (toepassen grond in water)

Bodem: Voor de normering van het hergebruik van grond en bagger in het oppervlakte water gaan we uit van het stand still principe. Dat betekent dat de kwaliteit gelijk of beter moet zijn dan het al aanwezige materiaal. Waar in het besluit bodemkwaliteit hierbij wordt uitgegaan van de landelijke herverontreinigingswaarde, is dit voor PFAS aangescherpt door voor de niet-rijkswateren wateren een aparte toetsingswaarde op te nemen gebaseerd op de kwaliteit van bagger uit regionale wateren. Wij zullen zorgdragen voor een goede afstemming met de KRW.

Vraag: Op welke manier is er rekening gehouden met dat de nieuwe Nederlandse versoepelde normen (en het feit dat toepassen van landbodem op waterbodem nu veel gemakkelijker wordt) problemen kunnen veroorzaken i.h.k.v. normen die aan PFAS gesteld worden in de Europese Kaderrichtlijn Water en de Grondwaterrichtlijn?

Antwoord: Zie antwoord op de vorige vraag.

Vraag: Is er voor PFAS in de grond/bagger zicht in de mate van risico op mensen?

Antwoord: Voor het toepassen van grond en bagger op de landbodem zijn risicogrenzen afgeleid ('3-7-3') die veilig zijn voor zowel de mens als het ecosysteem. Voor toepassingen onder oppervlaktewater zijn de nieuwe hergebruiksnormen gebaseerd op concentraties die al worden aangetroffen in het watersysteem.

Vraag: Is er geen risico voor de ecologie bij toepassingen tot de genoemde waarden in oppervlaktewater? Of is dat risico acceptabel? Is de uitloging naar oppervlaktewater vanuit grond

en bagger dus acceptabel bij toepassingen in oppervlaktewater? Is dat dus veilig voor de ecologie en voor het behalen van de KRW-norm? En die voor de voedselveiligheid.

Antwoord: Voor de normering van het hergebruik van grond en bagger in het oppervlaktewater gaan we uit van het stand still principe. Zodra de nieuwe innamegrenswaarden door EFSA in definitieve vorm zijn gepubliceerd zullen de humane risicogrenzen voor alle functies opnieuw berekend worden. Wij zullen zorgdragen voor een goede afstemming met de KRW.

Hoogte normen

Vraag: Kan er een verklaring worden gegeven waardoor nationaal PFOA in hogere concentraties kan worden toegepast voor landbouw/natuur dan de overige PFAS, waaronder PFOS? Dit aangezien wij doorgaans voor PFOS de hoogste concentraties meten.

Antwoord: De nieuwe achtergrondwaarden zijn gebaseerd op de zogenoemde 95-percentiel uit de verdelingen van concentraties. In die verdelingen zijn er relatief meer hoge concentraties voor PFOA aanwezig dan voor PFOS, dat vertaalt zich in een hogere achtergrondwaarde.

Vraag: Waarom zijn de normen nu weer hoger gezet?

Antwoord: Het uitgebreide onderzoek van het RIVM laat zien wat de aangetroffen concentraties in onbelaste gebieden zijn. Dit onderzoek is op dezelfde wijze uitgevoerd als voor alle genormeerde stoffen. Dit biedt voldoende onderbouwing om uit te gaan deze hogere waarden.

Vraag: Aan de nieuwe toepassingswaarden PFAS voor grond in oppervlaktewater is de opmerking toegevoegd dat de kwaliteit van de grond die wordt toegepast vergelijkbaar of schoner moet zijn dan de kwaliteit van de ontvangende bodem. Betekent dit praktisch gezien dat er ook nog onderzoek van de waterbodem moet plaatsvinden voordat de grond wordt toegepast? Ook al voldoet de toe te passen grond aan de nieuwe toepassingswaarden?

Antwoord: Bij toepassing in een ander oppervlaktewaterlichaam moet de toe te passen grond en baggerspecie worden onderzocht en vastgesteld dat aan de nieuwe toepassingswaarden wordt voldaan. De ontvangende waterbodem hoeft niet te worden onderzocht.

Vraag: Mijn vraag gaat over het volgende:

Binnen grondwaterbeschermingsgebieden wordt gesproken over het stand still principe (0,1 ug/kg d.s.). Grond van buiten grondwaterbeschermingsgebieden mag geen hogere PFAS gehalten dan 0,1 ug/kg d.s. bevatten.

De nieuwe toepassingswaarden landbouw/natuur zijn nu - op grond van het nieuwe tijdelijke handelingskader - 1,4 ug/kg d.s. (PFAS en PFOS) en 1,9 ug/kg d.s. voor PFOA geworden.

Jullie geven aan dat grond van buitenaf met bijvoorbeeld 0,8 ug/kg d.s. aan PFOS, dan niet in een grondwaterbeschermingsgebied mag worden toegepast.

Ik vind dit een wat bijzondere redenatie. Als ik dit bijvoorbeeld met minerale olie vergelijk (AW/wonen is 190 mg/kg d.s.) zou dit betekenen dat grond met minerale olie met een gehalte van 150 mg/kg d.s. niet zou mogen worden toegepast in een grondwaterbeschermingsgebied waar gemiddeld 50 mg/kg d.s. aan minerale olie wordt aangetroffen.

Verder geeft het Besluit bodemkwaliteit ook aan dat het bevoegd gezag geen strengere normen mag hanteren dan de achtergrondwaarden. Stel dat straks de achtergrondwaarde voor PFOS van 1,4 ug/kg d.s. in de regeling Bodemkwaliteit wordt opgenomen, dan lijkt het mij dat PFOS houdende grond met 0,8 ug/kg d.s. ook in dit grondwaterbeschermingsgebied mag worden toegepast.

Antwoord: de invulling voor het toepassen van bodem met PFAS in een grondwaterbeschermingsgebied in het THK houdt in dat er sprake moet zijn van grond die voldoet aan de gebiedskwaliteit. Als die niet bekend is moet worden uitgegaan van 0.1. Momenteel en voordat de PFAS-normen in de regeling bodemkwaliteit worden opgenomen wordt ook bekeken hoe om te gaan met de keuzes die ten behoeve van het THK zijn gemaakt en hoe de PFAS normen in de regeling komen.

Vraag: Wat is de reden dat voor toepassen beneden grondwaterstand toch de ruimere AW gehanteerd mag worden. Dit terwijl onderzoek naar effecten grondwater door RIVM nog loopt en de nieuwe AW gebaseerd is op de laag van 0,0 tot 0,2 m-mv.

Antwoord: De AW die als toepassingswaarde voor toepassen beneden grondwaterstand in het THK is opgenomen is gebaseerd op de definitieve landelijke AW. Het grondwateronderzoek staat daar los van in die zin dat het bedoeld is om in beeld te brengen wat momenteel de concentraties zijn in het grondwater.

Vraag: In Groningen is onderzoek gedaan en komen veel lagere waarden uit als achtergrondwaarde. Aan stand stil op gebiedsniveau wordt zo geen recht gedaan door het vaststellen van een nog hogere achtergrondwaarde.

Antwoord: Het uitgangspunt is hier dat net als voor alle andere stoffen waarvoor achtergrondwaarden in de Regeling bodemkwaliteit zijn opgenomen, er wordt uitgegaan van een landelijke achtergrondwaarde. Daarbij moet worden gerealiseerd dat door de statistische keuzes bij het afleiden van de Achtergrondwaarden de kans bestaat dat er locaties zijn waar sprake is van lagere achtergrondwaarden. Zie ook: <https://www.bodemplus.nl/onderwerpen/wet-regelgeving/bbk/vragen/grond-baggerspecie-pfas-algemeen-tijdelijk/faq/mag-gemeente-pfas-strengere-lokale-maximale/>

Vraag: Omdat tot de lokale maximale waarde alleen grond en baggerspecie mogen worden toegepast die in het bodembeheergebied zelf zijn ontgraven, is op gebiedsniveau echter geen sprake van verslechtering. Grond en baggerspecie worden binnen het beheersgebied alleen verplaatst. Betekent dit dus dat grond en bagger van buiten het beheersgebied bij vastgestelde ruimere lokale waarden niet welkom is?

Antwoord: Bij het stellen van een hogere (soepelere) LMW leg je altijd het bodembeheergebied vast waarvoor de verhoogde LMW gelden. Die zijn alleen te gebruiken voor grond en baggerspecie afkomstig uit dit bodembeheergebied.

Vraag: In de overzichtstabel van het nieuwe toetsingskader is bij 4.1 de nieuwe toepassingsnormen opgenomen bij toepassing op landbodem. Voor kwaliteitsklasse landbouw/natuur hoort PFAS tot 1,4 en PFOA tot 1,9 en voor kwaliteitsklasse wonen of industrie hoort PFAS 1,4-3,0 en PFOA 1,9-7 (bij bodemfunctieklasse wonen of industrie). Nu is er echter een derde optie waarbij kwaliteitsklasse landbouw/natuur, wonen én industrie allen moeten voldoen aan de waarden PFAS tot 1,4 en PFOA 1,9 wanneer de functieklasse landbouw/natuur is. Nu lijkt mij dat de toetsingsnorm met bijbehorende waarde de kwaliteitsklasse bepaald en niet dat de normering afhankelijk is van de bodemfunctieklasse. Ik zou graag weten hoe ik 4.1 zou moeten interpreteren.

Antwoord: De toepassingseis is het resultaat van de dubbele toets aan zowel de eis die geldt voor de functie (landbouw/natuur, wonen of industrie) als de eis die geldt voor niet verslechteren van de bodemkwaliteit/stand still (landbouw/natuur, wonen of industrie). De strengste van de beide toetsen is de toepassingseis. Zie hiervoor ook de FAQ op de website van bodemplus.

<https://www.bodemplus.nl/onderwerpen/wet-regelgeving/bbk/vragen/grond-baggerspecie-pfas-tijdelijk-handelingskader/faq/welke-generieke-normen-gelden-hergebruik-pfas/>

Vraag: Definitie PFAS/PFOS en PFOA in tijdelijk handelingskader

Ons valt op dat de toepassingswaarde voor PFOA ontbreekt bij deze toepassingscategorie 4.8.2. In het tijdelijk handelingskader wordt aangegeven dat PFOS onder de noemer van de PFASsen valt en PFOA wordt apart genoemd. Bij de toepassingen die in de categorieën 4.1 tot en met 4.5 vallen wordt dit ook zo benoemd (PFAS en PFOA). Bij de toepassingscategorieën 4.8.2, 4.9.1 en 4.9.2 ontbreekt dit. Dit begrijpen wij niet?

Antwoord: Het uitgangspunt in het THK is dat van de aangetroffen PFAS-verbindingen, de PFAS die met een laagste concentratie wordt aangetroffen geldt als de toepassingswaarde voor alle overige PFAS, inclusief de betreffende PFAS. In de bodem wordt PFOS en PFOA aangetroffen, waarvan PFOS in de laagste concentratie geldt dan als toepassingswaarde voor alle overige PFAS, inclusief PFOS en wordt PFOA separaat genoemd. In de waterbodem wordt PFOS en PFOA aangetroffen, waarvan PFOA als laagste concentratie en geldt dan als toepassingswaarde voor alle PFAS, inclusief PFOA en wordt PFOS separaat genoemd.

Vraag: Klopt het dat gebruik van groei-aarde niet meer is toegestaan in het drinkwaterwingebied, vanwege PFAS?

Antwoord: Of groei-aarde wel of niet gebruikt kan worden in een drinkwatergebied is afhankelijk van de concentraties PFAS in de groei-aarde en de randvoorwaarden/eisen die het bevoegd gezag heeft opgenomen in lokaal beleid en beleid m.b.t. drinkwatervoorzieningen voor het betreffende gebied.

Vraag: n.a.v. Rapport Deltares (HVN regionale wateren):

Er is een groot verschil in achtergrondconcentraties tussen Rijn-West en rest van het land (fig. 4, p. 6). Waarom dan 1 norm?

Want:

- a) die biedt te weinig ruimte voor Rijn-West;
- b) lijdt tot vergrijzing in de rest van het land:

- c) de rest van het land heeft die hogere norm niet nodig en
d) is niet in lijn met advies Deltares: Deltares pleit in H. 5 voor een onderscheid maken tussen Rijn-West en de rest van het land. Bij opstellen van een bodemkwaliteitskaart maak je ook onderscheid in zones die significant verschillende kwaliteiten hebben.

Antwoord: Er is de beleidsmatige keuze gemaakt om voor heel Nederland één generieke norm vast te stellen. Omdat voor het stroomgebied Rijn-West hogere gehalten worden gerapporteerd, is voor de vastgesteld landelijke toepassingswaarde een lager percentielwaarde gebruikt, namelijk de P80 waarde. Hiermee is gezocht naar een balans tussen een voldoende beschermingsniveau en de mogelijkheden voor hergebruik. Met de generieke norm is er inderdaad minder ruimte voor het toepassen van grond en baggerspecie binnen het stroomgebied Rijn-West. Verruiming van de toepassingsruimte kan dan worden gerealiseerd met lokaal maatwerk. De waterschappen kunnen hiervoor door het ministerie van IenW worden ondersteund.

Vraag: nav Rapport Deltares (HVN regionale wateren)

Wat is de verklaring voor de atypische statistische verdeling van EtFOSAA in de waterbodem? Overig NL (P50=P80, P95 factor 4 hoger)? Hier lijkt sprake van de aanwezigheid van uitschieters.

Antwoord: We weten nog niet precies wat de bronnen zijn voor EtFOSAA en hoe het zich precies gedraagt in het milieu. Dit is bepalend voor waar deze stof in welke mate voorkomt. We weten al wel dat EtFOSAA gemakkelijk afbreekt tot het meer stabiele PFOS. Dat is waarschijnlijk de reden dat de stof wel in de waterbodem, maar zelden tot nooit in de landbodem wordt aange troffen. Ook in de waterbodem zal deze omzetting plaatsvinden.

Tijdelijk handelingskader (TDK), Definitief handelingskader (DHK)

Vragen: Komt er echt nog een DHK of wordt het THK direct omgezet in regelgeving (Rbk)?

Wanneer wordt het definitieve handelingskader verwacht?

Wat is de verwachting ten aanzien van de termijn waarop de normen worden vastgesteld?

Antwoord: Als we het over het Definitief Handelingskader hebben dan bedoelen we daar mee dat PFAS net als andere genormeerde stoffen is opgenomen in de Regeling bodemkwaliteit. Alleen als er einde van het jaar op basis van de nog lopende onderzoeken wijzigingen in toepassingswaarden aan de orde zijn die zodanig zij dat het de uitvoeringspraktijk helpt als ze in een tijdelijk handelingskader staan, zal er nog sprake zijn van een aangepast tijdelijk handelingskader. Alle toepassingswaarden/normen worden zo snel als mogelijk in de regelgeving opgenomen. De inzet is om voorjaar 2021 een conceptregeling voor de consultatie gereed te hebben.

Vragen: Wanneer gaat het handelingskader in?

Wanneer wordt het aangepaste tijdelijke handelingskader van kracht?

Vanaf wanneer gelden de nieuwe toepassingsregels?

Antwoord: De gewijzigde toepassingswaarden zijn in werking getreden op het moment dat het tijdelijke handelingskader gepubliceerd is/aan de Kamer verzonden (3 juli 2020)

Vraag: Bij de Tabel beleidsbrief, voetnoot 10:

De kwaliteit van grond of baggerspecie die wordt toegepast moet vergelijkbaar of schoner zijn dan de kwaliteit van de ontvangende bodem ontbreekt in THK. Wat is nu leidend?

Antwoord: Het tijdelijk handelingskader is leidend. Bij toepassing in een ander oppervlaktewaterlichaam moet de toe te passen grond en baggerspecie worden onderzocht en vastgesteld dat aan de nieuwe toepassingswaarden wordt voldaan. De ontvangende waterbodem hoeft niet te worden onderzocht.

Vraag: Wat is de juridische status van dit THK ?

De nu opgenomen waarden zijn niet vastgelegd in de Regeling Bodemkwaliteit (Rbk). Betekent dit dat bevoegde gezagen hiervan kunnen afwijken naar boven en naar beneden? Zo ja, dan wordt een afwijking naar beneden dan teniet gedaan zodra de waarden worden opgenomen in de Rbk? En hoe verhoudt zich dit dan met de mogelijkheid per 1-1-2022 onder de Omgevingswet die bevoegde gezagen de mogelijkheid geeft eigen, lager of hogere, milieukwaliteitseisen vast te stellen? Hoe wil het ministerie een jo-jo-effect voorkomen?

Antwoord: Op de website van Bodemplus zijn antwoorden bij deze vragen opgenomen: zie de FAQ's op de website:

<https://www.bodemplus.nl/onderwerpen/wet-regelgeving/bbk/vragen/grond-baggerspecie-pfas-algemeen-tijdelijk/faq/status-tijdelijk/>

<https://www.bodemplus.nl/onderwerpen/wet-regelgeving/bbk/vragen/grond-baggerspecie-pfas-algemeen-tijdelijk/faq/geldt-tijdelijk/>
<https://www.bodemplus.nl/onderwerpen/wet-regelgeving/bbk/vragen/grond-baggerspecie-pfas-algemeen-tijdelijk/faq/mag-gemeente-pfas-strengere-lokale-maximale/>

Vraag: Wat gaat er veranderen voor grondwaterwingebieden?

Antwoord: In het THK is voor grondwaterwingebieden nu nog een separate categorie/toepassingswaarde opgenomen. Of dit zo blijft in het DHK, moet nog worden bepaald.

Vraag: Op welke wijze kun je voldoen aan de eisen voor gebiedskwaliteit bij grondwaterbeschermingsgebieden (onderdeel 4.4). Mag dat zonder onderzoek bij hergebruik binnen het gebied? Mag wel grond van elders met PFAS > 0,1 toegepast worden? En zo ja, moet dat via gebied specifiek beleid? Of mag dat ook met een bodemkwaliteitskaart of bodemonderzoek als bewijsmiddel?

Antwoord: De algemene regels van het Besluit bodemkwaliteit zijn van toepassing. Of er sprake is van gebied specifiek beleid en zo ja welke randvoorwaarden voor toepassingen in een specifiek grondwaterwingebied dan aan de orde zijn, dient te worden nagegaan bij het lokale bevoegd gezag.

Vraag: Hoe worden effecten van grond in diepe plassen op waterwinningen uit oppervlaktewater beoordeeld?

Antwoord: De generieke toepassingswaarden voor de toepassing van grond en baggerspecie in diepe plassen is gebaseerd op de heersende kwaliteit van de regionale baggerspecie of het herverontreinigingsniveau. Het uitgangspunt hierbij is stand still. Hiermee worden geen nadelige effecten verwacht op de waterwinning uit oppervlaktewater.

Diepe plassen

Vraag: In de nieuwsberichten op de sites van de Rijksoverheid en Bodem+ met betrekking tot de brief over de aanpassing van het THK is er sprake van 37 diepe plassen in totaal waar er meer ruimte komt voor het verantwoord toepassen van grond en bagger. In de betreffende brief zie ik dat niet terugkomen.

Antwoord: De kaart met daarop geprojecteerd de plassen is geen onderdeel van de brief of het tijdelijk handelingskader. Vindplaats voor de kaart met diepe plassen is:
https://www.bodemplus.nl/onderwerpen/wet-regelgeving/bbk/grond-bagger/handelingskader-pfas/tijdelijk/?PagCIsIdt=1963520#PagCIs_1963520

Vraag: Welke 37 diepe plassen gaat het hier om en hoe of wanneer is die lijst samengesteld?

Antwoord: De plassen staan vermeld op een kaart die te downloaden is vanaf de website van Bodem+: https://www.bodemplus.nl/onderwerpen/wet-regelgeving/bbk/grond-bagger/handelingskader-pfas/tijdelijk/?PagCIsIdt=1963520#PagCIs_1963520 Het overzicht is gebaseerd op voorlopige gegevens van waterschappen. Check daarom bij een exploitant van een verondieping eerst of en onder welke voorwaarden grond of baggerspecie kan worden toegepast. Het kaartje wordt zo nodig op basis van nieuwe informatie van exploitant of waterschappen geactualiseerd.

Vraag: Is het mogelijk dat nog extra /ontbrekende diepe plassen worden toegevoegd aan de kaart/lijst?

Antwoord: Ja, dit is mogelijk. Waterkwaliteitsbeheerders kunnen dit bij de Unie van Waterschappen melden. Initiatiefnemers kunnen hiervoor ook een verzoek doen bij de waterbeheerders.

Vraag: Ik heb een verzoek ontvangen voor het toepassen van PFAS verontreinigde landbodemp in oppervlaktewater. PFOA ligt net iets boven de toepassingswaarde.

-Is het toegestaan om via berekening de effecten voor de waterkwaliteit vast te stellen om daarmee toepassing mogelijk te maken?

-Zo ja, welke berekeningsmethodiek kan daarvoor gebruikt worden?

-Is er met toepassing van zo'n berekeningsmethodiek nog sprake van toepassen Besluit bodemkwaliteit of betreft dit een mogelijke oplossingsvariant die alleen via vergunningverlening op grond van artikel 6.2 lid 1 Waterwet toegepast kan worden. "

Antwoord: Wanneer een initiatiefnemer grond wil toe passen die niet aan de generieke toetsingswaarde voldoet dan kan worden bekeken of met gebied specifiek beleid een hogere lokale maximale waarde kan worden vastgesteld, uitgangspunt is hierbij wel het stand still-beginsel op gebiedsniveau. Een initiatiefnemer kan hiervoor contact opnemen met het bevoegd gezag (rijkswater Rijkswaterstaat en niet rijkswater het waterschap).

Vraag: Voor plassen waar nog geen verondieping heeft plaatsgevonden, kan niet van de toepassingswaarde in de tabel worden uitgegaan. In deze gevallen zal het waterschap in overleg met gemeente/provincie een uitvoerige afweging moeten maken of deze verondieping gewenst is en welke voorwaarden hieraan moeten worden gesteld. Echter, voor een goede afweging moeten de inzichten die zijn verkregen door het RIVM openbaar zijn. Hoe kun je anders onderbouwen dat het toepassen van PFAS-houdende grond in een nieuwe plas ook mogelijk moet zijn? Daarnaast, waarop is gebaseerd dat in bestaande plassen wel PFAS grond mag worden toegepast en nieuwe plassen niet? Voorstel: nieuwe plassen gelijk trekken met de plassen die al worden verondiept. Desnoods als tussenoplossing een lagere basisnorm voor nieuwe plassen hanteren, bijv. 0,8 aan PFAS.

Antwoord: Bij het toepassen van grond en baggerspecie in lopende verondiepingsprojecten – met een vergelijkbare kwaliteit – zal naar verwachting geen betekenisvolle verslechtering van de grondwater- of oppervlaktewaterkwaliteit plaatsvinden t.o.v. de huidige situatie. Er is namelijk naar alle waarschijnlijkheid al pfas houdend materiaal toegepast. Bij nieuwe initiatieven vindt nog geen belasting van het grond en of oppervlaktewaterplaats met toegepaste grond en baggerspecie. Om meer zicht te krijgen op de beïnvloeding van de grondwaterkwaliteit zal richting het definitief handelingskader extra onderzoek worden gedaan naar uitloging naar het grondwater en de relatie met de KRW doelstelling. De uitkomsten van dit onderzoek kan waarschijnlijk ook worden betrokken bij de beoordeling van nieuwe initiatieven.

Vraag: Hoe wordt in die beleidsregel voor diepe plassen rekening gehouden met effecten op kwetsbare objecten zoals waterwinning?

Antwoord: Voor de plassen die in open verbinding staan met een Rijkswater is een algemene methodiek ontwikkeld voor de beoordeling van beïnvloeding van de grondwaterkwaliteit (geohydrologische isolatie). Deze methodiek wordt onderdeel van de beleidsregel. In de methodiek wordt ook rekening gehouden met de mogelijke beïnvloeding van de grondwaterkwaliteit.

Vraag: Per wanneer is die beleidsregel voor algemene methodiek meestromende diepe plassen gepland? En per wanneer is de pilot c.q. beleidsregel voor niet-vrijliggende plassen gereed?

Antwoord: Voor de meestromende diepe plassen (= niet vrijliggende diepe plas) wordt gestreefd om een beleidsregel begin september gereed te hebben. Hiermee kunnen ook de pilots worden afgerond. Voor de vrijliggende diepe plassen is een pilot gestart. Hiermee wordt ook geprobeerd om voor deze type plassen een algemene methodiek te ontwikkelen. Een resultaat van de laatste pilot wordt in het vierde kwartaal verwacht.

Vraag: In sheet 6 gaat het over toepassen in ander opp.waterlichaam maar heeft men het over kwaliteit stand still. Enigszins verwarrend.

Antwoord: De toepassingswaarde voor toepassing van grond en baggerspecie in een ander oppervlaktewaterlichaam is gebaseerd op de heersende kwaliteit. Wanneer materiaal wordt toegepast die aan de toepassingswaarde voldoet, dan is de kwaliteit van het toegepaste materiaal vergelijkbaar met die van de ontvangende waterbodem en treedt geen verslechtering op.

Vraag: Wat kunnen waterbeheerders of baggeraars met baggerspecie die o.b.v. regulier stoffenpakket is beoordeeld als klasse A -en daarmee te schoon zijn voor een rijksdepot - maar waarvan PFAS boven de norm voor toepassen in diepe plassen valt?

Antwoord: Deze kunnen worden gestort in de rijksbaggerdepots. Er loopt een traject voor aanpassing van de vergunningvoorwaarden.

Vraag: Toepassen grond op waterbodem

Wij hebben het nieuwe geactualiseerde tijdelijke handelingskader gezien van 2 juli 2020 en hebben een vraag over categorie 4.8.2 uit dit tijdelijk handelingskader (toepassen van baggerspecie en grond in ophogingen in waterbouwkundige constructies als bedoeld in artikel 35, lid d. van het Besluit bodemkwaliteit).

Er zijn voornemens bovengrond toe te passen in oppervlaktewater om natuurvriendelijke oevers te creëren. Ons inziens valt dit onder categorie 4.8.2 van het tijdelijk handelingskader van 2 juli 2020. Van de toe te passen grond zijn PFAS analyses uitgevoerd. Alle grond voldoet aan de achtergrondwaarden (er werd zelfs voldaan aan de achtergrondwaarden uit de vorige versie van

het tijdelijke handelingskader van 29 november 2019). In de ontvangende waterbodem wordt geen PFAS gemeten.

Onder paragraaf 4.6 (pagina 10) van het tijdelijk handelingskader van 2 juli 2020 is aangegeven dat de bepalingsgrens van 0,1 ug/kg d.s. losgelaten is. Afgaande op de toepassingswaarden die bij categorie 4.8.2 worden genoemd geldt voor PFAS dan een toepassingswaarde van 0,8 ug/kg d.s. en voor PFOS 1,1 ug/kg d.s.. Dit betekent ons inziens dat de grond in deze casus mag worden toegepast op deze waterbodem. Zien wij dit zo juist? Dit vanwege een voetnoot (voetnoot 10, laatste pagina) die in de brief van 1 juli 2020 (aanpassingen beleid PFAS) bij deze toepassing staat, inhoudende dat de kwaliteit van de grond of baggerspecie die wordt toegepast vergelijkbaar of schoner moet zijn dan de kwaliteit van de ontvangende bodem. Deze voetnoot staat nu niet in het tijdelijk handelingskader. Bovendien voldoet de toe te passen grond ook aan de achtergrondwaarden voor PFAS, waardoor je ons inziens geen dubbele toets zou hoeven te doen.

Antwoord: Het tijdelijk handelingskader is leidend. Er is geen toetsing aan de ontvangende waterbodem nodig. Verder hoeft er geen dubbele toets te worden uitgevoerd. Toe te passen grond in een ander oppervlaktewaterlichaam moet worden getoetst aan de toepassingswaarde zoals genoemd bij 4.8.2.. Een toets aan de AW-waarde is dan niet noodzakelijk, die is voor pfas namelijk alleen van toepassing op de landbodem.

Vraag: Wat is de stand van zaken van de pilots Koornwaard en Kesselsewaard (GBT's, gebied specifiek beleid, vast te leggen in een door BG vast te stellen Nota Bodem Beheer) en wanneer is besluitvorming voorzien?

Antwoord: Hiervoor moet eerst de beleidsregel worden afgerond. De afronding is voorzien begin september. Daarna kan de besluitvorming worden afgerond.

Vraag: Wanneer zijn de beleidsregels klaar en goedgekeurd voor gebruik t.b.v. vaststellen gebied specifiek beleid? Kan hier inhoudelijk als iets over worden vrijgegeven.

Antwoord: Hierover kan op dit moment nog niks worden vrijgegeven. Het streven is om de beleidsregel begin september af te ronden.

Afvalwater

Vraag: Zijn er (standaard) lozingseisen voor PFAS bij (PFAS houdend/verdacht) afvalwaterlozing op rijkswater en is/zijn er milieukwaliteitsnormen voor zoet en zout oppervlaktewater

Antwoord: Voor lozingseisen zie vraag afvalwater voor de uniforme voorwaarden van lozingen van grondbanken en grondreinigers. Voor normen zie site RIVM.

Vraag: Waaruit bestaan de uniforme voorwaarden die bevoegde gezagen kunnen gebruiken om een afweging te maken voor het toestaan van lozingen van PFAS-houdend afvalwater.

Antwoord: De uniforme voorwaarden bestaan uit lozingseisen en een maximaal toegestaan debiet. Deze staan vermeld in een brief die aan bevoegde overheden is verzonden. Deze brief kan worden opgevraagd bij de helpdesk van Bodem+

De volgende uniforme voorwaarden grondbanken en grondreinigers zijn in de brief opgenomen:

De uniforme voorwaarden grondbanken en grondreinigers:

Parameter	Maximale Waarde
Debiet per jaar	4000 m3
PFOS	500 ng/l
PFOA	500 ng/l
GenX	1000 ng/l

Stort

Vraag: Hoe kan er omgegaan worden met Klasse A-specie met verhoogde PFAS gehalten; deze specie is te schoon voor de Slufter en wordt ook in andere depots niet geaccepteerd vanwege te hoge PFAS-gehalten?

Antwoord: Dit probleem is erkend en beschreven in de brieven aan de Kamer over PFAS. IenW werkt eraan dat deze bagger met PFAS boven HVN ook in toekomst mag worden gestort. Dit vergt aanpassing van vergunningen en mogelijk een overgangssituatie tot die tijd. RWS is hierover in

gesprek met bevoegde gezagen. Er is op dit moment dus nog geen oplossing maar er wordt aan gewerkt.

Vraag: Ik lees in de brief van de stas niks over de niet-toepasbaarheid van bepaalde partijen baggerspecie in relatie tot berging in de rijksbaggerdepots waaronder de in ZH gelegen Slufter. Op grond van een eerder gesprek met Hans van der Steen van Rijkswaterstaat had ik daar iets over verwacht, maar wellicht heb ik hem verkeerd begrepen of komt daar een aparte brief over.

Antwoord: Zie bovenstaand antwoord. Zodra er concrete resultaten zijn te melden, komen die in een volgende brief aan de Kamer.

Vraag: Wat zijn de acceptatiemogelijkheden voor de rijksbaggerstortplaatsen?

Sterk vervuilde bagger die ook PFAS bevat mag sinds eind 2019 worden gestort in de rijksbaggerdepots. Dit is niet enkel mogelijk voor Rijkswaterstaat maar ook voor medeoverheden.

Antwoord: Het kunnen storten van niet-sterk vervuilde bagger die veel PFAS bevat, verschilt per depot. Rijkswaterstaat is in overleg met bevoegde gezagen om de vergunningen van de rijksbaggerdepots aan te passen zodat op termijn ook deze categorie bagger kan worden gestort.

Vraag: Hoe om te gaan met het PFAS-houdend slib en afvalwater wat vrijkomt bij grondreiniging. Slib apart verwerken, apart storten of storten in het huidige depot? Dezelfde vraag voor het afvalwater, apart verwerken of opmengen in de huidige percolatuivering?

Antwoord: Zuiveringsslib van RWZI wordt verbrand of geëxporteerd (met certificaat over gehalte aan PFAS). Voor problematiek afvalwater met PFAS beschrijft de recente brief aan de Kamer dat er stappen zijn gezet in beoordelen aanvragen hiertoe. Grondreiniger kunnen dus makkelijker/snelser een beoordeling krijgen over het kunnen lozen van PFAS houdend afvalwater.

Vraag: Gelden die uniforme waarden voor lozingen vanuit grondreiniging en -opslag ook voor doorgangsdepots waarin baggerspecie ligt te rijpen en ontwaterd wordt? [Bart](#)

Antwoord: Naar een diepe plas wanneer de waarden dat toestaan, liggen waarden PFAS hoger dan wellicht naar 1 van de 3 pilotplassen. En anders blijft storten in deponie over.

Vraag: Wat is de stand van zaken van het openstellen van rijksdepots voor schone bagger (AW/Klasse A) die PFAS bevat?

Antwoord: Dit probleem is erkend en beschreven in de brieven aan de Kamer over PFAS. IenW werkt eraan dat deze bagger met PFAS boven HVN ook in toekomst mag worden gestort. Dit vergt aanpassing van vergunningen en mogelijk geldt een overgangssituatie tot die tijd. RWS voert hierover gesprek met bevoegde gezagen. Er is op dit moment dus nog geen oplossing maar er wordt aan gewerkt.

Vraag: Het THK gaat in op storten in de baggerdepots. Klopt het dat deze AW niet automatisch gelden voor een dergelijke inrichting maar dat dit met een besluit moet worden vastgesteld?

Antwoord: Voor storten moet worden gekeken naar de vergunning op basis van de Waterwet (t.b.v. lozing effluentwater) en naar de vergunning op basis van de Wet Milieubeheer (t.b.v. storten van bagger). De provincie is bevoegd gezag voor laatstgenoemde vergunning. Het is niet geheel duidelijk wat de vraagstelling is. Maar indien storten van een bepaalde categorie bagger zich niet goed verhoudt met de voorwaarden uit de vergunning dan is er mogelijk een aanpassing van de vergunning nodig. Zie ook antwoord op voorgaande vraag.

Vraag: Geeft het aangepaste THK ook duidelijkheid over de toepassing van de normstelling voor Pfas en Pfoa als het gaat om het storten van baggerspecie in depots? M.a.w: gelden deze normen ook voor deze depots en wat betekent dit voor de bestaande vergunningen?

Antwoord: Bagger mag worden gestort als deze niet nuttig toepasbaar is. Het THK kan niet hard voorschrijven welke ondergrenzen gelden voor PFAS om voor stort in aanmerking te komen. Wel is in het THK onder de paragraaf voor stort uitleg gegeven dat HVN kan worden beschouwd als een ondergrens waarboven nuttige toepassing doorgaans niet mogelijk is. Op basis hiervan kan het BG ontlenen dat bagger die verder schoon is maar PFAS bevat boven HVN voor stort in aanmerking kan komen. Deze ondergrens willen we nog opnemen in de vergunningen.

Vraag: Heeft iemand van u enig idee waar de waterbouwers en baggeraars met hun grondstromen naar toe moeten?

Antwoord: Het huidige THK biedt voldoende mogelijkheden voor hergebruik. Als hergebruik vanwege de kwaliteit niet mogelijk is, moet er gestort worden.

Kosten

Vraag: Nu wordt er een enorme kosteninspanning gevraagd voor grondverzet in zowel overheidswerken als private werken. Staan deze kosten in verhouding tot het mogelijke risico wat weggenomen wordt.

Antwoord: Voordat er sprake is van het vastleggen van normen in de regeling bodemkwaliteit zal er ook naar de effecten van beleidsvoorstellen op de uitvoeringspraktijk worden gekeken. Als er informatie over financiële effecten op bedrijven beschikbaar is en er sprake is van aanzienlijke en aantoonbare financiële effecten op bedrijven kan dit in de afweging worden meegenomen.

Vraag: Als er vanuit de PFAS-verontreinigingen noodzaak voor saneringen ontstaat, hoe gaat dat dan opgepakt en gefinancierd worden? WBB of Ow? Zorgplicht voor vervuiler?

Antwoord: Tot de inwerkingtreding van de Omgevingswet (1 januari 2022) wordt het volledige instrumentarium WBB ingezet. Of en zo ja in welke mate er op dit moment sprake is van aandachtslocaties met hogere PFAS waarden wordt momenteel nog onderzocht. De eerste resultaten van de inventarisatie door (lokale)overheden worden in december verwacht. Vervolgens en op basis van die resultaten kan dan worden bezien of er sprake is van locaties waarvoor mogelijk sanering aan de orde is.

Vraag: Is het noodzakelijk om bij elke partij grond een partijkeuring uit te voeren incl. een PFAS onderzoek? of bv. enkel een AP04 onderzoek boven de 100 ton? Vaak berekenen grondbanken de mogelijk van PFAS-houdende grond namelijk al in hun prijs.

Antwoord: Bij een toepassing van een partij grond of baggerspecie dient –ongeacht de partijgrootte- vanaf 1 oktober 2019 iedere milieu hygiënische verklaring onderzoek naar PFAS te zijn gedaan. Dit kan zijn een vooronderzoek waaruit blijkt dat een partij onverdacht is op PFAS (bijvoorbeeld afkomstig uit een diepere, onbelaste, bodemlaag) of anders door middel van een analyse op het adviespakket PFAS. Zie ook: <https://www.bodemplus.nl/onderwerpen/wet-regelgeving/bbk/vragen/grond-baggerspecie-pfas-gebruik-milieuhygienische/fag/welke-gevallen-pfas-onderzoeken-toepassen-grond/>

Als een partij wordt aangeboden aan een BRL 9335 erkende grondbank dient voorinformatie over de partij beschikbaar te zijn bij de acceptatie. Dit werkt ook door voor PFAS. Voor kleine partijen tot 100 ton is het mogelijk deze zonder of met beperkte voorinformatie aan te bieden. Wel dient een grondbank dan overeenkomstig protocol 9335-1 de samengevoegde partijen tussentijds indicatief te keuren en dan ook PFAS mee te nemen in het analysepakket.

Zie verder ook: <https://www.bodemplus.nl/onderwerpen/wet-regelgeving/bbk/vragen/grond-baggerspecie-pfas-overige-situaties/fag/acceptant-grondbank-verwerker-stortplaats/> en <https://www.bodemplus.nl/onderwerpen/wet-regelgeving/bbk/vragen/grond-baggerspecie-pfas-overige-situaties/fag/kleine-partijen-grond-baggerspecie-pfas-analyse/>

Vraag: Uit de kamerbrief zou je kunnen opmaken dat bij toepassing van grond of bagger in oppervlaktewater altijd onderzoek naar de waarden van de ontvangende waterbodem moet plaatsvinden. Is dat zo? of alleen bij afwijking boven de achtergrondwaarden voor niet rijkswateren.

Antwoord: Bij het toepassen van grond en baggerspecie in een ander oppervlaktewaterlichaam hoeft niet de ontvangende waterbodem te worden onderzocht. Het is alleen noodzakelijk om de toe te passen grond en baggerspecie te onderzoeken en de kwaliteit te toetsen aan de toepassingswaarde.

Vraag: Hoe wordt er gewerkt aan een oplossing voor grond met hoge concentratie PFAS die momenteel niet door verwerkers aangenomen worden? Bedrijven moeten deze bij werkzaamheden vrijgekomen grond nu (tijdelijk) opslaan op eigen terrein.

Antwoord: Voor zand met PFAS gehalten hoger dan 60 ug/kg en PFOA > 140 ug/kg kan een verklaring van niet reinigbaarheid worden aangevraagd, waarmee toestemming is om dit te mogen storten. Dit geldt ook voor klei en veen met PFAS gehalten boven 3 ug/kg en PFOA > 7 ug/kg. Uit proefreinigingstrajecten is gebleken dat voor zand met PFAS gehalten beneden 60 ug/kg en PFOA < 140 ug/kg mogelijkheden zijn voor extractieve reiniging kan plaatsvinden. Hiervoor lopen nog verdere proeven bij reinigers en er zijn verzoeken gedaan voor aanpassing van de vergunningvoorwaarden. Tot dat moment is het helaas noodzakelijk deze grond tijdelijk op te slaan.

Zie ook <https://www.bodemplus.nl/actueel/nieuwsberichten/2020/verruiming-afzet-verwerking-pfas-houdende-grond/> en <https://www.bodemplus.nl/onderwerpen/wet->

Specifiek/ regionaal beleid

Vraag: Als je het tijdelijk handelingskader wilt volgen, moet dit dan worden vastgelegd dmv specifiek beleid? Hoe kan je dit juridisch verankeren, nu er nog geen normen in de regeling staan.

Antwoord: Zie de FAQ op de website van Bodem+: <https://www.bodemplus.nl/onderwerpen/wet-regelgeving/bbk/vragen/grond-baggerspecie-pfas-algemeen-tijdelijk/faq/geldt-tijdelijk/>

Vraag: advies om ook in te gaan op de mogelijkheden die gemeenten hebben om lokaal strengere AW vast te stellen als ze de landelijke AW te ruim vinden voor hun gebied.

Antwoord: zie: <https://www.bodemplus.nl/onderwerpen/wet-regelgeving/bbk/vragen/grond-baggerspecie-pfas-algemeen-tijdelijk/faq/mag-gemeente-pfas-strengere-lokale-maximale/>

Vraag: Indien gebied specifiek beleid voor lokale maximale waarden wordt gemaakt, in hoeverre heeft dat opschortende werking voor vergunningen/toepassingen? En kan totdat het gebied specifiek beleid is vastgesteld worden uitgegaan van de THK-toepassingswaarden?

Antwoord: Zie ook de FAQ op de website van Bodem+: <https://www.bodemplus.nl/onderwerpen/wet-regelgeving/bbk/vragen/grond-baggerspecie-pfas-algemeen-tijdelijk/faq/gemeente-3-juli-2020-lokale-achtergrondwaarde/>

Vraag: Hoe wordt omgegaan met gemeenten die recentelijk hun bodemkwaliteitskaarten hebben aangepast op een lagere achtergrondwaarde.

Antwoord: zie eerder gestuurde verslag, een vergelijkbare vraag is daar beantwoord.

Vraag: Kunnen de huidige bodemkwaliteitskaarten voor PFAS gehandhaafd blijven na de komst van het definitieve kader of moet er die "per definitie" geactualiseerd worden?

Antwoord: Ja, die kunnen gehandhaafd blijven. Alleen als een gemeente gebied specifiek beleid heeft vastgesteld met afwijkende LMW voor PFAS, dient de gemeente na te gaan of dit beleid heroverwogen moet worden (aansluiten bij de landelijke waarden of continueren van de lokale waarden).

Vraag: Hoe gaan jullie om met lokale bevoegd gezagen die negatief afwijkende normen hanteren zonder gegronde motivatie? Worden die op enigerlei wijze aangespoord om hun economische en maatschappelijke verantwoordelijkheid te nemen?

Antwoord: Dit is een eigen verantwoordelijkheid van de decentrale overheden.

Vraag: Als er in de bodemkwaliteitskaart hogere normen staan vermeld dan die in het THK welke normen gelden dan?

Antwoord: Alleen als de gemeente de lokale waarden als lokale waarden heeft vastgesteld in gebied specifiek beleid gelden deze waarden boven de landelijk in het THK vastgestelde waarden. Anders gelden de waarden uit het THK.

Vraag: In onze regio ligt de lokale AW voor PFAS een stuk lagere dan de nieuwe landelijke AW. Kunnen we deze waarden als lokale AW vaststellen?

Antwoord: Zie een FAQ op de website van Bodem+": <https://www.bodemplus.nl/onderwerpen/wet-regelgeving/bbk/vragen/grond-baggerspecie-pfas-algemeen-tijdelijk/faq/mag-gemeente-pfas-strengere-lokale-maximale/>. En zie paragraaf 5 van het tijdelijk handelingskader.

Vraag: Als er in de regionale bodemkwaliteitskaart lagere normen staan vermeld dan die in het THK welke normen gelden dan? En hoe moet dat dan worden geregeld?

Antwoord: Alleen als de gemeente de lokale waarden als lokale waarden heeft vastgesteld in gebied specifiek beleid gelden deze waarden boven de landelijk in het THK vastgestelde waarden. Anders gelden de waarden uit het THK.

Import verontreinigde grond

Vraag: Wordt de import van verontreinigde grond ook nog beperkt, om import van verontreinigde grond en bagger (naar bijv. GBT's) te voorkomen?

Antwoord: Bij de import van grond en baggerspecie (als zijnde afvalstoffen) wordt door de ILT als onderdeel van de EVOA procedure beoordeeld of de afvalstof (lees: grond of baggerspecie) onder de Nederlandse regelgeving ofwel nuttig toegepast kan worden onder de regels van het Besluit bodemkwaliteit of verwerkt kan worden via reiniging. Een afvalstof die niet in Nederland toegepast kan worden of verwerkt kan worden, mag niet geïmporteerd worden.

Toegankelijke info

Vraag: is er voor dit nieuwe handelingskader een soort van stroomschema om de stof ook voor de omgeving van projecten wat begrijpelijker te maken?

Antwoord: Ja, door het ministerie van I&W zijn stroomschema's gemaakt. Deze staan vermeld op de website van Bodem+ in het nieuwsbericht

<https://www.bodemplus.nl/actueel/nieuwsberichten/2020/gewijzigd-tijdelijk-handelingskader-pfas-juli-2020/> en op de themapagina over het tijdelijke handelingskader PFAS: <https://bodemplus.nl/thk>

Vraag: Wanneer wordt de verouderde info van de website van Bodem+ verwijderd (bijvoorbeeld leaflet 1e herziening THK)? Die info is namelijk erg verwarrend.

Antwoord: Alle informatie op Bodem+ is per 7 juli geactualiseerd.

Vraag: De stroomschema's die zijn gemaakt voor toepassen zijn feitelijk een weergave van het (toekomstige) generieke kader. Er zijn nu echter al heel veel gebied specifieke kaders vastgesteld en er is ook een kaart gemaakt van de gebieden waar dat zo is. In die zin zou het goed zijn ook een stroomschema te maken of de bestaande uit te breiden met het gebied specifieke deel.

Antwoord: Op de website van Bodemplus is alleen uitleg gegeven over het generieke kader uit het tijdelijk handelingskader. De gebied specifieke kaders zijn terug te vinden op de website van het expertisecentrum PFAS: <https://www.expertisecentrumpfas.nl/> (viewer PFAS beleid overheden)

Vraag: Ik ben niet in staat om deze webinar live te volgen, maar wil deze graag later nog kunnen bekijken, dus ontvang graag info hierover.

Antwoord: De presentatie en het verslag worden verstuurd naar eenieder die zich heeft ingeschreven voor het webinar.

Beleid zeer zorgwekkende stoffen

Vraag: Een rammelende circulaire economie en een haperende wetgeving?

Wat gaat de overheid als systeemverantwoordelijke doen nu keer op keer blijkt dat onze wetgeving ontoereikend is om het milieu voldoende te beschermen? PFAS, IBC -bouwstoffen, granuliet, bijmenging van gevaarlijk afval in grondstromen, thermisch gereinigde grond, verondiepen van plassen, ZZS, stikstof, afvalstromen uit het buitenland, geen vertrouwen in secundaire grondstromen en vooral gebruik van primair zand. Het houdt maar niet op. Wordt het niet hoog tijd om het gehele systeem van depositie, verwerking van reststoffen, gebruik van grondstoffen en de bijbehorende wetgeving eens goed tegen het licht te houden?

Antwoord: Zie de Kamerbrief van 15 april jl hierin reageert de staatssecretaris van IenW onder meer op het RLI-advies "greep op gevaarlijke stoffen" en waarin met onderstaande tekst wordt verwezen naar de integrale beleidsaanpak van stoffen:

"de integrale beleidsaanpak van stoffen, waarmee het kabinet mede naar aanleiding van de PFAS-problematiek toewerkt naar een integraal en samenhangend beleidskader voor het omgaan met (zeer zorgwekkende en opkomende) stoffen in alle milieucompartimenten en in de keten van productie tot en met de fase van hergebruik of afval. Een aanpak die substantiële risico's van stoffen adresseert en afwenteling naar bepaalde milieucompartimenten of onderdelen in de keten wil voorkomen. De verkennende fase van dit project verwacht ik dit najaar af te ronden."

Vraag: T.a.v. toekomstige ZZS neem ik aan dat er gebruik wordt gemaakt van de resultaten van het POP-UP project (opkomende stoffen ihkv het UP programma).

Antwoord: Daar waar dit relevant is zal dit worden afgestemd en/of worden resultaten meegenomen.